28

AktieRadius

Uitgave van de Nederlandse Vereniging van Houtdraaiers

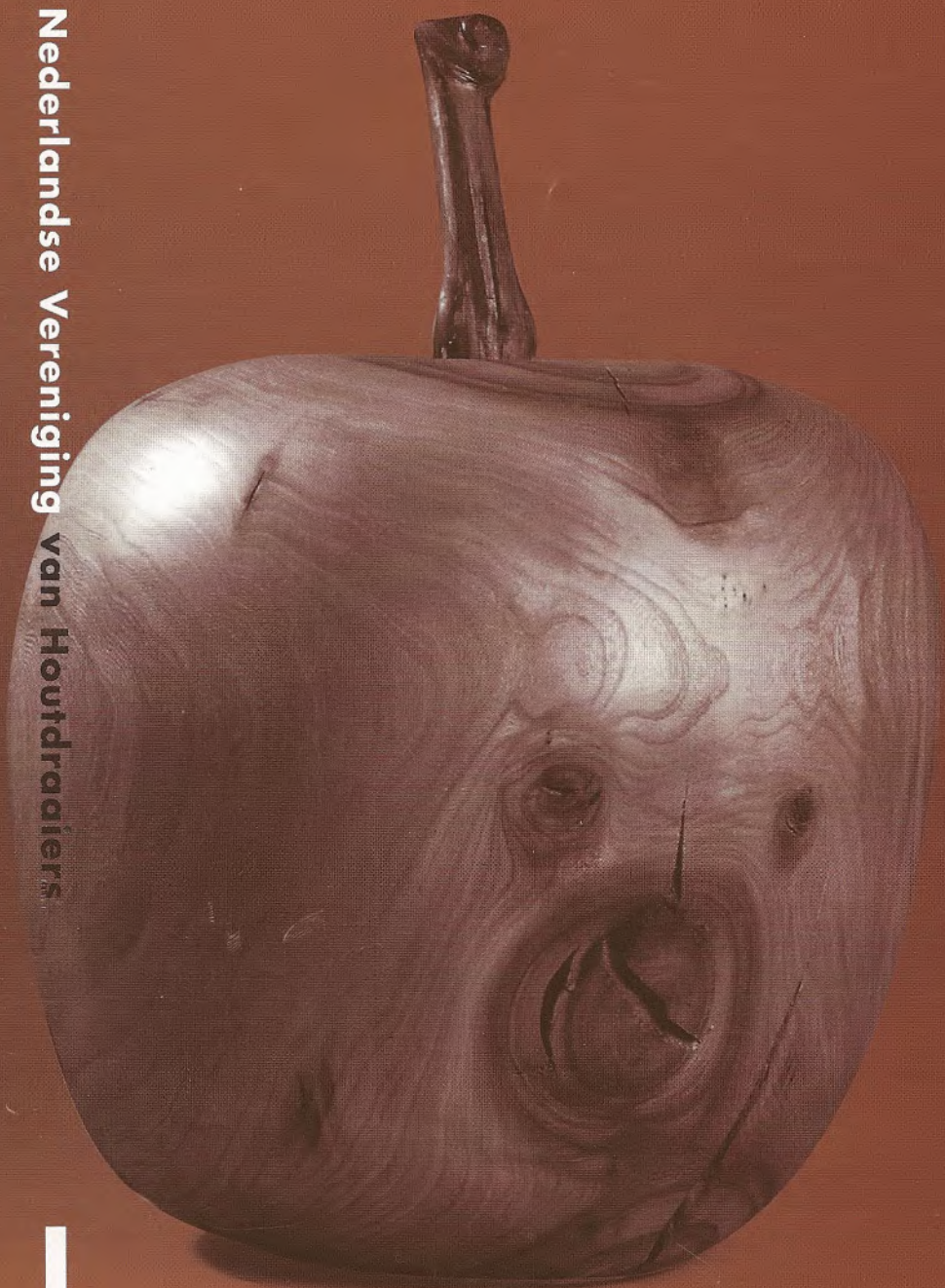

WAAR KIEST DE VORMGEVER IN HOUT UIT DE GROOTSTE COLLECTIE GEREEDSCHAPPEN?

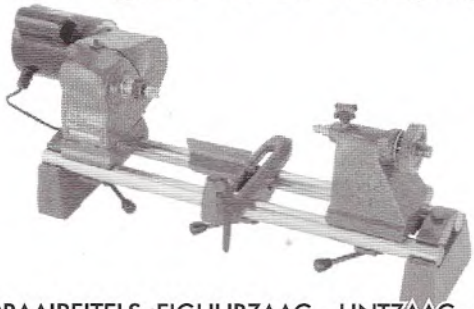

HOUTDRAAIBANKEN, DRAAIBEITELS, FIGUURZAAG-, LINTZAAG- EN CIRKELZAAGMACHINES, BOOR- EN FREESMACHINES, (NAT)SLIJPMACHINES...

CURSUSSEN, BOEKEN, TIJDSCHRIFTEN, VIDEO'S...

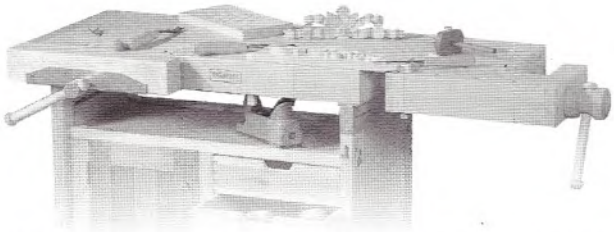

MEUBELMAKERSWERKBANKEN, DIAMANTSLIJP- EN WETSTENEN, BEELDHOUW- EN MEETGEREEDSCHAPPEN, GEREEDSCHAPPEN UIT JAPAN, ENGELAND, CANADA, ZWEDEN, EIGEN IMPORT...

* S'MAANDAGS GESLOTEN

BAPTIST

Naast de schouwburg

VOOR HOUTBEWERKERS

GEREEDSCHAP EN MACHINES

Eusebiusbinnensingel 5, 6811 BW, tel. 026-4451644, Fax. 026-4433167

Maak ook kennis met

E. Baptist ARNHEM

IJZERWAREN
GEREEDSCHAPPEN
MACHINES - BEVEILIGING

BEEKSTRAAT 70
TEL. 026-3512856 / FAX 026-4452266

Tijdschrift van de Nederlandse Vereniging van Houtdraaiers
7e Jaargang december 2000 nr. 28

Van het bestuur

Evenals in ons vorige nummer van AktieRadius begin ik ook nu weer met onze DemoDag van 14 oktober. Het thema van deze dag was oppervlaktebehandeling. De opkomst was iets minder dan vorige keren, maar de dag was daarom niet minder geslaagd. Opvallend succes was dit keer de lotenverkoop. Het inschakelen van de partner blijkt toch wel een bijzonder succesvolle formule te zijn. Iedereen kent Tera Fletterman, die als een ware gastvrouw de bezoekers van de DemoDagen ontvangt en ondertussen de prachtigste dingen zit te vlechten. Voor haar werkstukken zou best eens tentoonstellingsruimte beschikbaar mogen zijn, bedenk ik me nu. Dit keer hebben we de echtgenoot van Iet Feith als lotenverkoper mogen begroeten. We mogen hopen dat hij - compleet met hoge hoed - nog menigmaal onze loten wil verkopen. Deze eerste keer bracht dat meteen al een record-opbrengst op van *f* 925,-. Hartelijk dank Richard! Ga vooral zo door.

We zullen onze loteninkomsten in de toekomst hard nodig hebben om de DemoDagen te kunnen blijven bekostigen. Tot nu toe hebben we in Arnhem voor een bijna symbolisch bedrag over veel ruimte, een uitstekende catering en prima service mogen beschikken. Dat kon dankzij Peter van de Waal die dit voor ons voor elkaar kon brengen. Helaas, aan alles in dit leven komt eens een einde. Zo ook aan de mogelijkheid om langer van deze faciliteiten in Arnhem te kunnen profiteren. Het instituut van Peter van de Waal kan door vernieuwingen in het machinepark niet meer de hele boel telkens verslepen om ons de nodige ruimte te bieden. We moeten dus per direct gaan omzien naar andere plaatsen. Er zijn al wat suggesties gedaan en we zijn daar druk doende mee. Helaas is het nog niet zo ver dat we u nu al kunnen aangeven waar en wanneer onze volgende DemoDag zal zijn. Wel blijft het reeds eerder aangekondigde thema van kracht: de **stethoscoop**, evenals het fruit en de paddestoelen.

We hopen vooral op een groot aantal stethoscopen. In ontwikkelingslanden zitten artsen en verloskundigen er om te springen. We willen daarom alle stethoscopen die onze leden draaien op de komende DemoDag met enig feestvertoon overhandigen aan een ontwikkelingsorganisatie. We doen er heel goed werk mee en als leuk bijeffect levert het ons ook nog wat publiciteit op.

In dit nummer van AktieRadius leest u een verslag van de houtdraaimanifestatie in Duitsland. Daar zijn verschillende van onze leden heen geweest en als vertegenwoordiger van de vereniging was daar Christiaan Jörg aan het werk. Ook in Engeland zijn weer leden van RADIUS actief geweest. Leuk om te horen, maar nog leuker zou het zijn als we daar als vereniging een actief beleid in zouden kunnen voeren. Helaas is dat echter vooralsnog niet mogelijk. We zijn daarvoor een (nog) veel te kleine vereniging met een te klein budget om buitenlandse reizen van leden te kunnen financieren of om buitenlandse houtdraaiers hier te kunnen uitnodigen. Tegen de achtergrond van ons verenigingsvermogen zijn de onkosten van deelname aan buitenlandse manifestaties niet te verantwoorden. Verzoeken van leden moeten we daarom dan ook categorisch afwijzen. Helaas maar het is niet anders.

Tot slot nog een paar opmerkingen over het werken aan onze nieuwe statuten en bijbehorende zaken. Op 16 september is daarover een zeer vruchtbaar overleg geweest met regiotrekkers en commissievertegenwoordigers. Zoals te verwachten was, is daar behoorlijk stevig gediscussieerd en er zijn veel voorstellen gedaan voor aanvullingen en wijzigingen in het voorgelegde concept. Ik was daar heel blij mee, want het is de enige manier om er een gezamenlijk stuk van te maken, want dat moet het uiteindelijk toch

UITERSTE DATUM INLEVEREN KOPIJ IN 2001

15 januari
15 april
15 juli
15 oktober

De RedactieCommissie zal de artikelen inhoudelijk beoordelen en behoudt zich het recht voor bijdragen in te korten of te weigeren.

OPROEP

Nu onze vereniging druk bezig is met het samenstellen van nieuwe statuten en reglementen is het belangrijk te weten wie en hoeveel leden van RADIUS beroepsmatig met houtdraaien bezig zijn. Wil een ieder die professioneel of semi-professioneel houtdraaier is, zich schriftelijk melden bij: Christiaan Jörg, W. Heukelslaan 6, 3581 SP Utrecht.

REGIONIEUWS

Regio Arnhem/Nijmegen
Bijeenkomsten Cursuscentrum De Molenbeek: **11 november**

Regio Epe
Bijeenkomsten: **18 november**

Regio 'De Gouwe Groep'
Bijeenkomsten in IJsclubgebouw, Leliestraat, Moordrecht: **2 november, 14 december**

Regio Haarlem
Bijeenkomst **14 januari 2001** bij Pem Kalshoven
Bijeenkomst **18 maart** bij Iet Feith
Aanvang 13.00 uur
Leden uit andere regio's, die eens een kijkje willen komen nemen, zijn van harte welkom!

worden. Het belangrijkste van deze vergadering vond ik toch vooral de unanieme uitspraak van de regio's om binnen het geheel van RADIUS te willen blijven en niet uit te zijn op zelfstandigheid. Men wil daarvan ook de consequenties accepteren, mits daar dan voldoende 'speelruimte' voor de regio's tegenover staat. Ik denk dat dit een groot en belangrijk winstpunt is voor ons allemaal. Met een tas vol huiswerk heb ik de vergadering afgesloten. Inmiddels zijn de herschreven concepten aan de andere bestuursleden voorgelegd. Na hun commentaar gaan we als volgende stap het concept door een notaris laten beoordelen op haalbaarheid. Daarna volgt een nieuwe ronde met regio- en commissievertegenwoordigers. U hoort nog...

Dan nog een allerlaatste bericht. Tom Boekman heeft tot onze grote spijt om gezondheidsredenen zijn redactielidmaatschap op moeten geven. Dat is heel erg. Voor Tom uiteraard, maar zeker ook voor de RedactieCommissie die daardoor helaas weer onderbezet is. Wat zou het ongelooflijk aardig zijn als zich spontaan een RADIUSlid zou melden om de plaats van Tom Boekman in te nemen!
Tom, we wensen je het allerbeste en bedankt voor wat je aan AktieRadius hebt bijgedragen.

Arnold van den Berg
voorzitter

Van de Redactie

Herfst, we zitten er middenin, de winter komt eraan. Een goede tijd voor het beoefenen van de hobby. Misschien ook wel de tijd om een idee, een techniek of een mooi gedraaid voorwerp te beschrijven en door publicatie in AktieRadius mede te delen aan collega houtdraaiers.
We nodigen u uit dit te doen.
Hoe willen wij, de RedactieCommissie, uw artikel aangeleverd hebben?
De tekst van uw artikel hebben we het liefst als elektronisch bestand (bijv. in het programma Word), maar ook een handgeschreven artikel is welkom. Wij zorgen voor omzetting naar een elektronisch bestand.
Foto's bij voorkeur aanleveren als een normale afdruk (ca. 11 x 15 cm); dit geeft bij het plaatsen in AktieRadius het beste resul-

Regio Haarlemmermeer
Bijeenkomsten:
1 december bij Jan van der Ploeg, Kruidenschans 40, Voorhout
19 januari 2001 bij Daan Konings, Begoniastraat 18, Badhoevedorp
2 maart bij Arie Boogert, Lemenburg 37, Hoofddorp
6 april bij Henk Smit, Rijnsburgerweg 84, Oegstgeest
18 mei bij Klaas Dikstaal, Akerdijk 139, Badhoevedorp
6 juli bij Jan Braam, Kleiburg 15, Sassenheim
Aanvang 13.30 uur
Leden van andere regio's zijn op afspraak welkom.

Regio Lochem
Bijeenkomsten in Kunstlokaal 11, Borculo, bij Peter van de Waal:
27 november

Regio Noord
Bijeenkomsten bij De Wit, Provincialeweg 12, Kornhorn:
25 november

Regio Noord-Holland-Noord
Bijeenkomsten; Recreatieterrein; Dienstencentrum Geestmerambacht
23 november

Regio Utrecht
Bijeenkomsten bij Fred Kanitz, Helsdingerachterweg 2, Vianen
Aanvang 14.00 uur
29 november, Opdracht; Houten kerstboomversiering b.v. gedraaid of gebeeldhouwd etc.
17 januari 2001
21 februari
21 maart
18 april
15 mei

taat. De drukker scant de foto in en verwerkt deze verder. Onze AktieRadius is in zwart/wit, dit betekent dat er een goed contrast moet zijn tussen de kleur van het voorwerp en de achtergrondkleur: is het voorwerp donker, kies dan een lichte achtergrond. Denk eraan: een donker gekleurd voorwerp tegen bijv. een groene achtergrond geeft geen goed contrast. Tekeningen worden door de drukker ook ingescand. Zijn de lijnen van de tekening scherp, dan zal de kwaliteit van de tekening bij publicatie in AktieRadius goed zijn. Ziet u geen kans om een scherpe tekening te maken, neem (bijtijds) contact op met de RedactieCommissie: samen zorgen we voor een goede tekening bij uw artikel.
Wij hebben de activiteiten binnen de RedactieCommissie voor komend jaar opnieuw verdeeld; dit betekent dat het redactieadres voor 2001 wordt: RedactieCommissie RADIUS, Sportlaan 4, 7491 DG Delden, tel. 074 - 3765321 en E-mail: r.wetzels@hetnet.nl
Wij wensen u veel creativiteit en succes toe bij het houtdraaien en in het beschrijven van uw ideeën, technieken en werkstukken.

René Wetzels
RedactieCommissie

Oud Vakmanschap

Met deze titel wil ik een pluim uitdelen aan de onbekende draaier van het bord, dat in mei 2000 gevonden is in Vlaardingen. Bij rioleringswerkzaamheden werd die maand een middeleeuwse gracht aangesneden. Daarbij werd het bord gevonden. De plaats van de vondst: van Schravendijkplein.
De gracht liep rond het grafelijke hof in Vlaardingen. Op grond van historische bronnen en eerder archeologisch onderzoek wist men al waar de gracht bij hoorde en waar deze ongeveer zou moeten liggen. Ook wist men, dat de gracht omstreeks het jaar 1000 gegraven is en tussen 1250 en 1300 weer is gedempt.
Ik heb contact gezocht met de betrokken archeoloog, dhr. T. de Ridder, omdat ik geïnteresseerd was in een aantal facetten van deze vondst, zoals de houtsoort, vorm, manier van draaien, waarom het als gedraaid kon worden beschouwd, enzovoort.

Het resultaat was een afspraak om het bord te komen bekijken. Het leek de archeoloog wel leuk om eens te horen wat

MUTATIES LEDENLIJST

Nieuwe leden:

- G.L. Berkhuizen, Zijlsingel 20, 2315 KC Leiden, 071 – 5222586, regio 20 (13?)
- J. de Boer, C.B. Huetstraat 4, 8862 BT Harlingen, 0517 – 413883 regio 11
- J. de Boer, Bargerkempke 12, 7103 DZ Winterswijk, 0543 – 520871, regio 6
- Drs. P.W.M. Bruyn, Brinkenhofsestraat 12, 6821 AB Arnhem, 026 – 3232735, regio 3
- G. van EE, Margrietstraat 59, 6671 ZR Zetten, 0488 – 454701, regio 3
- A. Goudriaan, Abelenstraat 8, 2935 SB Ouderkerk a/d IJssel, 0180 – 681513, regio 10
- C.J.A. de Jong, Heilige Stoel 3801, 6601 WN Wijchen, 024 – 6418598, regio 3
- G. Kiers, Moersberger Erven 14, 8383 EA Nijensleek, 0521 – 382645, regio 11
- J.J. Luijten, Timorstraat 187, 2022 RE Haarlem, 023 – 5380956, regio 12
- R. Makkink, Ambachtsherenlaan 117, 2722 CZ Zoetermeer, 079 – 3424333, regio 10
- D. Meima, Margrietlaan 27, 9953 PB Bafloo, regio 11
- Mevr. K. Muizelaar, Nieuwe Looierstraat 124, 1017 VG Amsterdam, 020 – 6262872, regio 1
- J.B. Nielen, Schouwenburgsestraat 22, 6579 AJ Kekerdom, 0481 – 431519, regio 3
- H.W. Oldekamp, Munnikweg 1, 9821 TC Oldekerk, 0594 – 520045
- R.J.M. Scheifes, Nieuwstraat 26, 8152 BJ Lemelerveld, 0572 – 372375, regio 6
- R. Schokkenbroek, Middelhovenweg 32, 1502 ED Zaandam, regio 1

een houtdraaier daarover kon vertellen. Voorzien van informatie over oude draaibanken (fiedelbank en wipdraaibank) ben ik een middag naar Vlaardingen gegaan.

Het bord is niet compleet uit de grond gekomen; het breukvlak was vers. Gelukkig was het grootste deel nog aanwezig, waaronder het middenstuk. Dat is heel belangrijk voor het onderzoek naar de manier waarop het bord gemaakt zou kunnen zijn.

Het bord was, zoals ik al dacht, gedraaid op dezelfde manier als we het nu nog doen, met de richting van de houtvezel in het vlak van het bord, haaks op de as van draaien. Het was door krimp van het hout en waarschijnlijk ook door de druk van de grond behoorlijk ovaal geworden. Maar het was overduidelijk gedraaid, want er waren ringen te zien, zo regelmatig van vorm, dat die alleen maar gedraaid konden zijn. Die ringen kunnen versieringen zijn geweest, maar ook de draaisporen van een van de gebruikte beitels of gutsen. Alleen de wanden zijn voorzien van ringen, de bodem aan de binnen- en buitenzijde heeft geen ringen, maar is vlak. De bodem vertoonde aan de binnenkant op één plek brandsporen.

De gebruikte houtsoort is esdoorn (Gewone Esdoorn, Acer Pseudoplatanus). Mooi hout, dicht van structuur en met een lichte kleur. Gezien de richting van de jaarringen moet het een forse boom zijn geweest, want de bocht van de jaarringen is vrij vlak. Bovendien lijkt het erop, alsof de bodem van het bord oorspronkelijk aan de buitenkant van de boom heeft gezeten.

Na het draaien is het hout voorzien van een of andere afwerklaag, want er waren plekken afgesleten, die lichter waren dan het overige hout. Deze mening wordt gedeeld door de deskundige, die de houtsoort heeft vastgesteld. Waarmee men het heeft afgewerkt: daar moet we naar gissen. Door de invloed van de bodem was de huidige afwerklaag bijna of helemaal zwart geworden. Ik denk, dat er lijnolie voor zal zijn gebruikt.

- W. Soetermans, Uiterwaardenstraat 155 hs, 1079 CK Amsterdam, 020 – 6611363, regio 1

Correctie:
- W. Hummel, Menpad 32 7831 BN Nw Weerdinge, regio moet zijn 16
- H.K. Kiers, regio 23 telefoonnummer moet zijn 0114 – 312501
- J. van der Ploeg, Kruidenschans 40, 2215 BR Voorhout, regio moet zijn 13

Verhuisd:
- VDH naar Texasdreef 8, 3565 CL Utrecht, 030 – 2963270

Nagekomen bericht:
Overleden:
- Hr. H.J. van Hunen, Velp

VEILIGHEID VOOR BEGINNERS 3

Op de weg van boomstam of tak naar – uiteindelijk – een kandelaar, vaas of armband liggen heel wat risico's op de loer. Uiteraard eerst bij het ruwe werk met kapmes, bijl of kettingzaag: de onervarene kan daar beter maar van afblijven. Koop gewoon een paar stuks gedroogd en (rond)gezaagd hout; dat is een veiliger manier van houtwinning! Ook de installatie van de werkplaats met getimmer, aanleg van elektriciteit (waaronder noodschakelaren) en voorzieningen voor de stofafvoer slaan we even over, om eerst het feitelijke draaien alle aandacht te kunnen geven.
De risico's bij het draaien zou men in 5 groepen kunnen verdelen:

1. draaiende voorwerpen: op de draaibank zelf, slijp- en schuurschijven, cirkel- en lintzaag en boormachines,
2. scherpe voorwerpen: beitels, zagen, schaven en snij- en steekgereedschap, zoals mes of els,

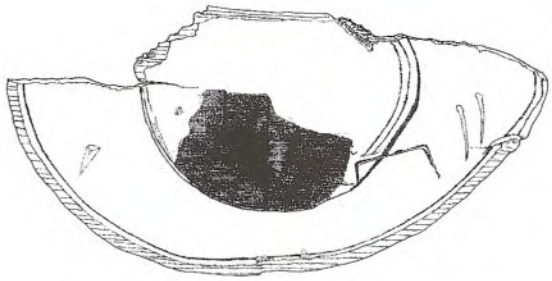

Fig. 1 Bovenaanzicht

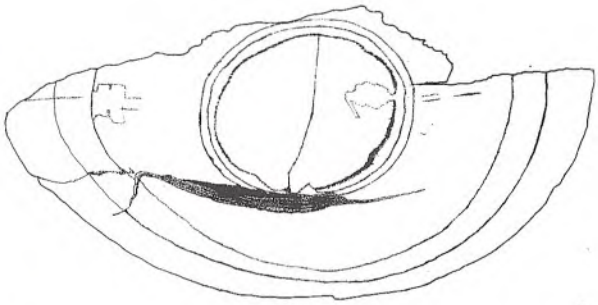

Fig. 2 Onderaanzicht

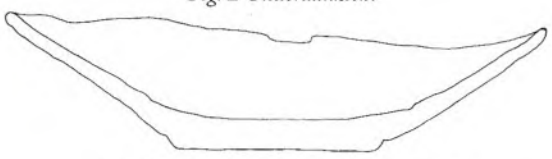

Fig. 3 Dwarsdoorsnede in de langsrichting

Hoe het bord er nu uitziet is weergegeven in de figuren 1, 2, en 3. Deze tekeningen zijn niet op ware grootte, omdat ze bedoeld zijn als illustratie. Op grond van de vorm zou je eigenlijk niet over een bord moeten spreken, maar meer over een schaal. Dit zijn tekeningen van het origineel, gemaakt door de tekenaar K. van den Berg. Hij is verbonden aan het Vlaardings Archeologisch Kantoor (VLAK). Het bord heeft de volgende afmetingen: lengte: ± 29 cm, breedte: ± 14,5 cm, hoogte: ± 7 cm. De wanddikte varieert van 1,5 cm voor de bodem tot 0,6 à 0,7 cm voor de wand.

Hoe zou men zo'n bord toen gemaakt hebben? Aan de buitenkant van de bodem was geen punt te zien waar een schroef zou kunnen hebben gezeten. Bestonden er eigenlijk wel schroeven in die tijd? Waarschijnlijk is de werkwijze als volgt geweest: de buitenkant werd tussen centers gedraaid. Daarna werd het bord voor het uitdraaien van de binnenkant in een holle contramal geklemd, of zoals dat tegenwoordig heet:

3. inademing van houtstof en giftige dampen van lijm- en verfstoffen, zoals superlijm en bijvoorbeeld oplosmiddelen en sommige houtsoorten,
4. oog- en oorbeschadigingen en
5. verkeerde houding.

Binnen het bestek van dit kolommetje is het niet mogelijk al deze facetten nader te verklaren; in de meeste handboeken over houtdraaien kan men er wel iets over vinden. Sla die artikelen nooit over! In een afsluitend artikel zullen we nog met een aantal tips voor beginners komen.

Ir. J.J. van der Veen, Leeuwarden

AANVULLING OP 'BEELDMERKEN: WIE HEEFT DIT GEDRAAID?'.

Er bestaat ook een elektrische uitvoering van een beeld- of brandmerk. Deze is wat duurder, maar heeft ook voordelen: geen open vuur in de werkplaats en geen kosten van een elektrisch verwarmingselement. De ca. *f* 100,-- méér is mijns inziens goed besteed geld.

Muck Douma

VRAAG & AANBOD

Te koop gevraagd (door beginnend houtdraaier): houtdraaibank (b.v. Nova) met spankopset.
J. van Beek, tel. 0492 – 663484. E-mail; J.van–Beek@hetnet.nl

Te koop aangeboden: houtdraaibank met beitels, prijs; *f* 300,--
Van Embden, tel. 0316 – 333274

Te koop aangeboden:
- Lintzaag 380 V. wieldiameter 700 mm incl. 2 linten van 20 / 40 mm.

opgespannen (figuur 4). Na het uithollen van de binnenkant en het schuren is het bord voorzien van een aantal olielagen. Als gereedschap is waarschijnlijk een wipdraaibank gebruikt, samen met de gutsen en beitels, zoals we die nu nog kennen. Figuur 5 geeft een schets van een wipdraaibank.

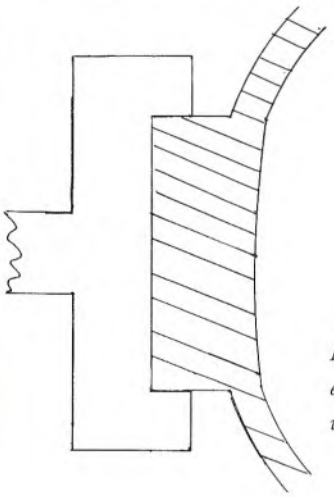

Fig. 4 Methode van opspannen in een contramal. Het te draaien voorwerp is gearceerd.

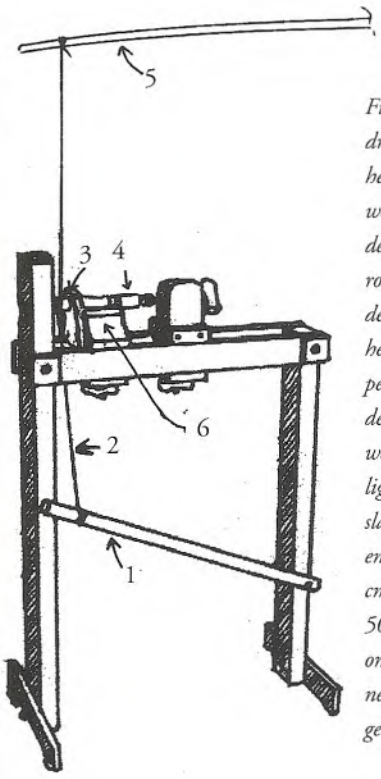

*Fig. 5 Schets van een wipdraaibank. Toelichting: Als op het pedaal (1) wordt getrapt, wordt het touw (2) naar beneden getrokken. Omdat dat rond de as (3) is geslagen, gaat deze draaien, en daarmee ook het werkstuk (4). Als het pedaal wordt losgelaten, trekt de verende tak (5) het touw weer omhoog. De beitel of guts ligt op de leunspaan (6). Als de slag van het pedaal 50 cm is, en de diameter van de as 1,5 cm, dan maakt het voorwerp 50/π * 1,5 = ongeveer 10 omwentelingen. Alleen bij de neergaande beweging kan gedraaid worden.*

Afm.; lengte 1250 mm, breedte 750 mm, hoogte 2250 mm. Vraagprijs *f* 1.750,--
- Vlak / vandiktebank 380 V; doorvoerbreedte 400 mm, doorvoerhoogte 180 mm, 2 doorvoersnelheden incl. hulpstuk voor sponningen en extra set beitels, afm.; lengte 2100, breedte 700 mm, hoogte 850 mm. Vraagprijs *f* 2750,--
Jan Kok, Nijkerkerstraat 27, 3882 PC Putten, tel. 0341 – 357358

Te koop aangeboden (wegens omstandigheden):
Hegner verdeel-/arreteerinrichting compleet met 24-gaats verdeelring en verende positioneerstift. Ongebruikt. Prijs *f* 210,-- (nieuwprijs *f* 350,--)
Henny J. van Hunen, Velp,
tel/fax 026 – 3618708.
E-mail; j.j.van.hunen@freeler.nl

HOUTINFO

Berkenhout (betula pendula)

De berk met zijn wit-bruine stam vind je overal. Het witachtige tot lichtbruine hout is zacht, licht van gewicht (ca. 600 kg volumieke massa bij 12 % vochtgehalte), heeft een zeer fijne nerf, droogt snel en vervormt weinig.
Je ziet weinig werkstukken van berkenhout. Dat komt misschien omdat in berkenhout geen tekening zit. Daar is iets aan te doen. Niet door jezelf, maar door de natuur.
Laat een stuk stam van minimaal 30 cm gewoon ergens buiten liggen en doe er zo'n 6 tot 12 maanden lang niets aan. In de herfst, als de stam al een tijdje gelegen heeft, komen er zwammen op. Daar gaat het om. Er ontstaan donkere aderen in het hout met meestal een wat blauwige zweem.
Als je wilt zien hoe ver het proces al gevorderd is, zaag dan de stam door om de kopse

Waar het bord gedraaid zou kunnen zijn is een vraag waarop nu nog geen goed onderbouwd antwoord mogelijk is. Op grond van het voorkomen van de esdoorn in middeleeuws Nederland kan het hier gemaakt zijn, maar het kan ook elders gemaakt en ingevoerd zijn.

Op grond van opmeting aan het origineel heeft de tekenaar een reconstructietekening gemaakt. Aan de hand van die tekening gaan de leden van de "Gouwe Groep" aan de slag, om een bord te maken. Het mooiste, meest gelijkende, exemplaar is bestemd voor het VLAK, als toelichting bij het tentoongestelde restant. Het auteursrecht van de reconstructietekening berust bij het VLAK. Daarom is deze niet afgebeeld.

Ik wil nog even terugkomen op het vakmanschap. Het bord heeft een mooie, strakke vorm, zonder overbodige versiering. Na het bekijken van de tekening, na het lezen van de maten van het bord, en rekening houdend met de draaibanken waarover men toen kon beschikken, is de titel absoluut terecht. Tot slot wil ik de herenT. de Ridder en J. van den Berg van het VLAK danken voor hun medewerking en de door hun verstrekte tekeningen. Ook wil ik de anderen, die meegedacht hebben met betrekking tot dit artikel bedanken voor hun inbreng.

Bert Rosbach
Rotterdam

De Exocet-draaibeitel

Mijn eerste kennismaking met de Exocet was tijdens een demonstratie bij Memenco in Hoogenveen. Deze werd gegeven door Harry Memelink, een van de uitvinders van deze beitel. Harry werkt bij Link Technology in Nieuw Zeeland, de producent van deze beitel.
Voor mij, als beginnend houtdraaier was de toepassing van deze beitel zeer verrassend. Het uithollen van een dwars ingespannen stuk rondhout ging heel gemakkelijk.
De Exocet bestaat uit een steel met handvat; op de kop van de steel is een snijmes geschroefd en daarop zit, ook met een schroef, een instelbaar plaatje. Er zijn twee uitvoeringen, een met een ronde en een met een wat smallere neus voor de hardere houtsoorten. Een gebogen steel maakt het systeem com-

kant te bekijken. Is het nog niet mooi genoeg: laat de stam dan nog een tijdje liggen.
Dan kun je op een bepaald moment de bijl er in zetten en de stam in tweeën kloven. Schaaf de gekloofde delen vlak en maak er met een lintzaag vierkante blokken van. Laat de blokken nog een maand in de wind drogen en je hebt zeer decoratief hout.
Soms kan de schimmelwerking iets te ver zijn gegaan en is een deel van het hout verrot, maar meestal is het grootste gedeelte goed bruikbaar.
De kunst van het snijdend draaien komt hier goed van pas want bij het schrapen trek je de vezels uit het zachte hout en moet je te veel schuren.
Spalted Birch noemen de Engelsen het. Het dooraderde berkenhout is zeer decoratief, soms fabelachtig mooi, en zeer gewild.

Wiebe van Slooten, september 2000

TECHNISCHE TIPS

Boren op de bank

Bij het regelmatig boren op de bank kunnen zich twee problemen voor doen. Allereerst is de uitdraai van de losse kop bij veel banken zo gering dat bij een diepe boring de losse kop enkele malen verzet moet worden. Er zijn nu banken die een uitdraai hebben van 120 mm en dat is een hele verbetering. Een andere moeilijkheid is het controleren van de diepte van het boorgat. Handige draaiers behelpen zich met afplaktape en een viltstift. Enkele banken zijn nu voorzien van een millimeterindeling op het uitdraaideel van de losse kop (de pinole). Zou op alle banken moeten zitten!

Henk Wolf

pleet. De beitel is zeer zwaar en robuust uitgevoerd. Dat is nodig omdat er op een andere manier gedraaid moet worden. De afstand tussen leunspaan en werk moet namelijk minstens 5 à 6 cm zijn... en voor velen van ons is dat wel even wennen! De kop lijkt een soort schaaf, de vouw van het snijdeel is zeer steil en daarop zit een instelplaatje. Wolter van Dijk van regio Epe noemt dit treffend een 'keerbeitel'. Door een schroef kan de spaandikte ingesteld worden, afhankelijk van houtsoort of bewerking.
De spaanders 'spuiten' niet naar boven maar verdwijnen naar onderen, dat maakt het draaien wat prettiger. De beitel snijdt zowel naar links als naar rechts, dus echt anders dan een guts. Het snijdeel heeft twee snijkanten; door het te draaien komt er een nieuwe snijkant voor. De snede moet in het midden van het werk gemaakt worden, zoals voor een schraper, en daarom moet de leunspaan wat lager staan. De beitel lijkt gemaakt voor diep werk, maar ook tussen de centers kan ze goed dienst doen. Door de 'keerbeitel' kan de Exocet niet 'happen'. Het is goed om met een geringe spaandikte te beginnen, iets minder dan een halve millimeter is voor de meeste houtsoorten voldoende. Bij groen en zacht hout kan de beitel gaan 'graven' en kan dan verstopt raken. Met een beetje minder druk kan dat voorkomen worden.

Vaas, gemaakt met de Exocet, door Herman Memelink

Kleine leunspaan

In de zucht naar meer en groter onderscheiden zich houtdraaiers die het zoeken in kleine en miniatuur werkstukken. Als je 'Woodturning' regelmatig volgt, dan lijkt die groep in Engels-sprekende landen verrassend groot. Bij kleine werkstukken krijg je al gauw behoefte aan een kleine leunspaan. Als je duizend gulden of meer moet/wilt neertellen voor een nieuwe bank, dan zou het toch echt geen luxe zijn als er naast de normale leunspaan ook een kleinere bij zou zijn. Dat kan de prijs nauwelijks verhogen, maar het draaien van kleine werkjes een stuk gemakkelijker maken. Er zijn houtdraaiers die de extra kleine leunspaan in z'n geheel uit een sterke houtsoort maken, en al is dit niet ideaal, je bent er goed mee geholpen.

Henk Wolf

De instelschroef voor de spaandikte gaat bij de twee beschikbare modellen te zwaar. Enkele boorgaatjes en een pen zouden dat kunnen verbeteren; nu is het instellen van de spaandikte wat onzeker. Het bijzondere staal van het snijdeel maakt slijpen veel minder nodig; wel moet dat met een diamantvijl en niet met of op een steen gebeuren. De discussie over onderhands- of bovenhands draaien lijkt met deze beitel minder relevant. Het is een goed stuk gereedschap, maar het kost beslist enige tijd om er aan te wennen. In 'Woodturning' van april 1999 wordt de Exocet uitvoerig besproken en in de 'Vlaamse Houtdraaier' van december 1999 staat een variant van een dergelijke beitel.
Een goede afweging bij de aanschaf van deze beitel is nodig: voor het bedrag dat deze beitel kost zijn ook te koop een schuurmachine, een bandzaag, of een kolomboor en zelfs een cirkelzaag!

René Wetzels
met dank aan Henk Wolf

Stethoscoop

Naar aanleiding van het verzoek van Ies van der Wardt om houten stethoscopen te draaien voor gebruik door vroedvrouwen in Afrika, heeft RADIUS besloten als werkstuk voor de komende DemoDag te vragen een stethoscoop te maken. De organisatie die zorgt voor verzending en distributie is de Stichting Rotterdamse Opleiding Verloskundigen van het Sint Franciscusziekenhuis Rotterdam. Verleden jaar hebben een paar leden reeds een stethoscoop gedraaid, maar er is nog steeds een grote behoefte aan. De hierbij afgedrukte tekening toont welke maten gewenst zijn.

Materiaalkeuze

Het streven moet zijn de stethoscoop zo dunwandig mogelijk te maken zonder de sterkte uit het oog te verliezen. Om een ongestoorde overdracht van geluid te waarborgen moet een zo homogeen mogelijke houtsoort worden gebruikt. Het hoeft geen dure houtsoort te zijn, maar er mogen geen scheurtjes en kwasten in voorkomen. Voor diegenen, die een stuk buxus hebben, is de keuze natuurlijk makkelijk. Maar ook beuken, gestoomd of ongestoomd, voldoet. Elke houtsoort die hard is en een zeer gesloten oppervlak heeft, is

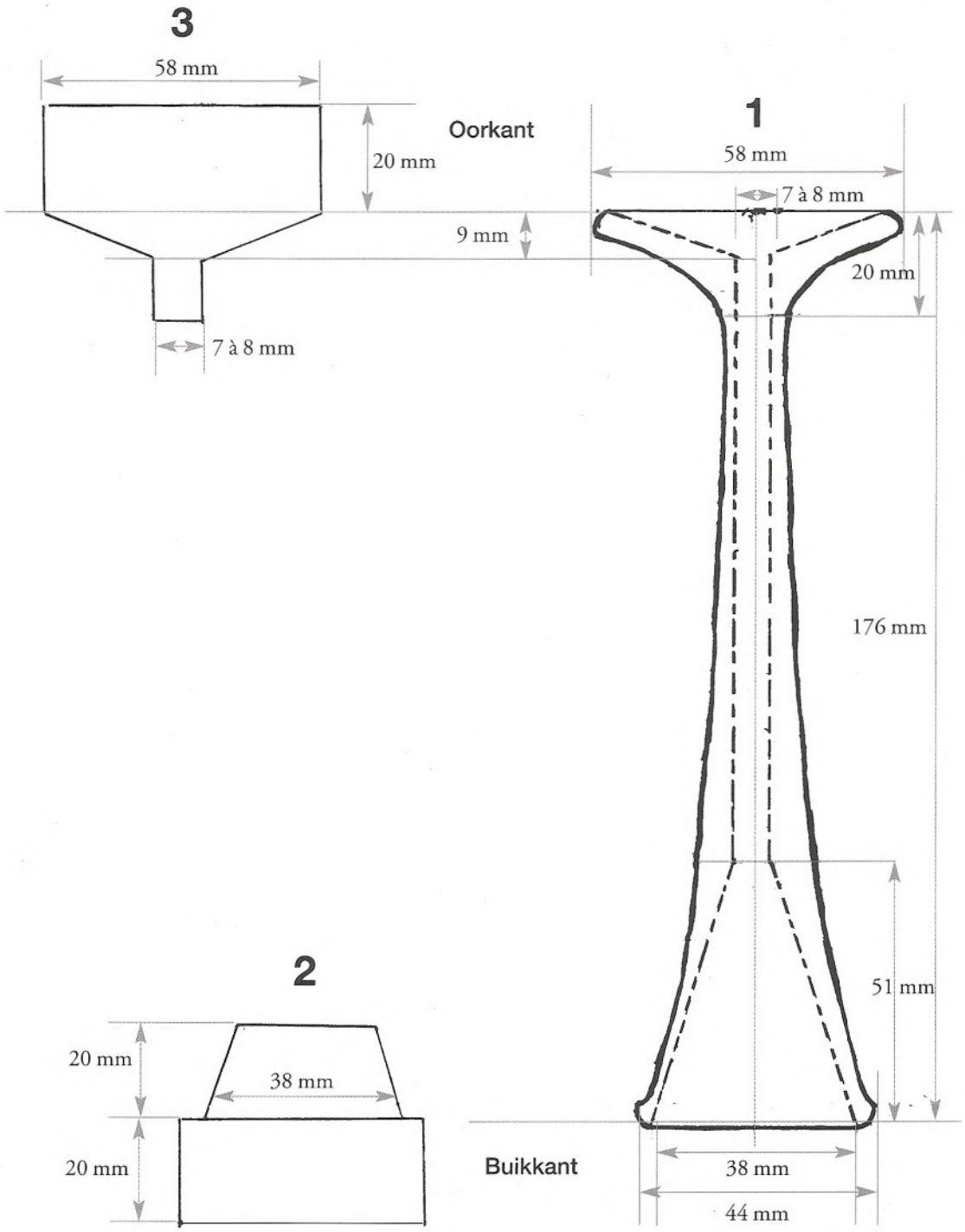
3
58 mm
20 mm
7 à 8 mm
Oorkant
1
58 mm
7 à 8 mm
9 mm
20 mm
176 mm
51 mm
2
20 mm
38 mm
20 mm
Buikkant
38 mm
44 mm

geschikt. Niet geschikt zijn vuren, ceder, populier en dergelijke zachte houtsoorten.Uiteraard moet het stuk wel goed droog zijn.

Werken met een bus

De maat van het blok moet ruim genoeg zijn om in een bus geklemd te kunnen worden. Een lengte van 190 mm is minimaal. Zet het blok tussen de centers. Draai de buitenkant cilindrisch op de grootste maat: 58 mm. Maak een bus met redelijk dikke bodem met diameter gat 58 mm. De bus moet ca. 50 mm diep zijn omdat het werkstuk zo lang is en later afgekort moet worden. Sla de cilinder in de bus. Als je al een onder- en bovenkant hebt gekozen dan sla je de bovenkant, de oorkant, in de bus. Lijn de cilinder perfect uit zodat het blok niet slingert en draai van de onderkant, de buikkant, het binnengedeelte volgens tekening 1. Boor nu voorzichtig de 'geluidsgang', daarbij zorgdragend dat deze lang genoeg wordt. Daarom is het blok wat langer genomen. Schuur en lak de binnenkant van het buikgedeelte helemaal klaar. Zorg ervoor dat daarbij geen overtollige lak in de geluidsgang loopt.

Haal de cilinder voorzichtig uit de bus, draai het blok om en sla het opnieuw in de bus vast. Weer uitlijnen en nu de stethoscoop precies op lengte draaien. Doe dit heel voorzichtig, met kleine beetjes. Zo ontstaat een verbinding met de geluidsgang. Draai de binnenkant van het oorgedeelte ook weer volgens tekening. Let op: er kan een zijdelingse druk ontstaan. Ook de oorschelp schuren en lakken aan de binnenkant.

Draai twee hulpstukjes om de stethoscoop af te kunnen maken, tussen de centers. Tekening 2 laat zien hoe het hulpstuk voor de buikkant moet worden en tekening 3 het hulpstuk voor de oorkant. Bij beide hulpstukken is een nauwkeurige passing van belang. De schuine helling moet precies aansluiten. Aan de oorkant hebben we het gemak dat een uitstekend stukje precies in de geluidsgang past.

Het is nuttig om voor jezelf een tekening te maken met een paar diametermaten van de binnenkant van zowel buik- als oorkant, zodat je niet het risico loopt straks door de wand te draaien.

Beide hulpstukken worden afzonderlijk tussen de centers gedraaid. Hierbij zet je een merkteken op het hout en op je meeneemcenter. Dit maakt het mogelijk het hulpstuk uit de bank te nemen om te passen in de stethoscoop en daarna het hulpstuk in dezelfde stand in de bank terug te kunnen zetten. Geef op beide hulpstukken een duidelijk centerpunt aan dat opnieuw gebruikt kan worden als de stethoscoop met de hulpstukken wordt opgespannen tussen de centers.

Nu kan de buitenkant gedraaid worden, geschuurd en gelakt, behalve de ronde rand aan de buikkant.

Aan de buikkant is op de tekening duidelijk een ronde rand aangegeven. Deze ronde rand wordt als allerlaatste handeling gedraaid ten koste van het hulpstuk. Heel voorzichtig kan nu deze rand geschuurd en gelakt worden.

NB. Een kartonnen mal van de binnenkant van de oorkant kan helpen bij het draaien van de buitenkant.

Werken met een klauwplaat

Indien je een klauwplaat met zwaluwstaart hebt, kun je beter de cilinder aan de buikkant dikker draaien. De lengte van het blok moet lang genoeg zijn om aan de oorkant een zwaluwstaart te maken Maak aan de oorkant in het langere stuk een zwaluwstaart. Maak aan de buikkant in de grotere diameter een zwaluwstaart. Draai eerst de buikkant. Keer het werkstuk om en zet de buikkant in de klauw en draai de oorkant. Maak de beide hulpstukken zoals boven beschreven, zodat ze een duidelijk centerpunt hebben. Maak de stethoscoop verder af.

Veel succes!

Muck Douma en Ies van de Wardt

Index AktieRadius nrs. 18 t/m 28

Onderwerp	*Auteur*	*AR nr./pag.*
Afwerking		
Glitsa Acryl blanke parketlak	Nic Stunnenberg	19-13
AktieRadius		
De Enquete	RedactieCommissie	23-5
Boeken		
'Vakkundig houtdraaien' van Gottfried Böckelmann	Gerard Gaasbeek	19-12
'Houtdraaien snijdenderwijs' door Sundquist en Gustafson	Gerard Gaasbeek	20-12
'Houtdraaien techniek en projecten' door Phil Irons	Gerard Gaasbeek	26-13
'Creaties in hout' door Peter van de Waal	Henk Wolf	28-15
Houtinfo		
Berkenhout	Wiebe van Slooten	28-7
Beukenhout	Wiebe van Slooten	25-11
Bijzonder hout uit Australië	Henk Wolf	23-20
Eikenhout	Wiebe van Slooten	26-15
Grenenhout	Wiebe van Slooten	24-17
Inlands hout	Otto Koedijk	21-10
Plataan	Wiebe van Slooten	23-19
Robinia	Wiebe van Slooten	21-11
Roken van hout	Wiebe van Slooten	27-8
Taxus Baccata	Wiebe van Slooten	27-10
Houtdraaien		
Beeldmerken: wie heeft dit gedraaid?	Roel C. Schmidt, Aart van Toor	27-9
Betoverend hout II	Roel C. Schmidt	27-6
Bewerken van vers hout	Jan Pierik	26-11
Filosofietje	Muck Douma	25-3
Hamers in bijzondere uitvoering	Nieuwsbrief regio Epe	25-15
Oude draaibank	Gerard Gaasbeek	24-5
Het vormen van houtdraaiwerk	Henk Wolf	22-12
Oud vakmanschap	Bert Rosbach	28-3
Ontwerpen: niet ingewikkeld	Roger Austin, Hommo Huizinga,	22-6
Ovaal draaien	TechnischeCommissie	25-8
Ovaal draaien reactie 1	Rik Mars	28-17
Ovaal draaien reactie 2	Roel C. Schmidt	28-18
Techniek en vormgeving	Henk Wolf	20-5
Waardering voor draaiwerk	J.J. van der Veen	18-5
Houtdraaiers / In beeld		
Van As, Wim	Christiaan Jörg	24-5
Bouchette , J.	Peter van de Waal	18-6
Douma, Muck	Roel C. Schmidt	23-3
Van der Dussen, Jobs	Roel C. Schmidt	25-5
Van der Dussen, Lily		
Hibbert, Louise		
De Jong, Gerrit		
Jörg, Christiaan		
Rouwkema, Albert Jan		
Theuws, Piet		
Van Toor, Aart		
Van de Waal, Peter		
Houtsoorten		
Oproep houtkenners		
Index		
Index 1 t/m 17		
Index 18 t/m 24		
Index 18 t/m 28		
Internet		
Radius Regio-Noord op Internet		
Internet adressen		
Geen computer toch Internet		
Radius regio Noord		
Techniek		
Beitels slijpen op een bandschuurmachine		
Beitelvormen		
Boorinrichting		
Boren op de draaibank		
Centreren met laserpointer		
Draaibank toerental		
Draaien zonder chuck		
Dwarsgaten in cilinders		
Exocet draaibeitel		
Elektronische schakeling		
Grote werkstukken op kleine draaibank		
Inslag meenemer		
Kleine leunspaan		
Lage snelheden		
Lijmen en klemmen		
Luchtreinigers		
Omkeer-draaiwerk		
Omkeer-draaiwerk		
Omkeer-draaiwerk		
Opspankoppen		
Schaal van verlijmd hout		
Sta-hulp		
Taak linkerhand		
Tweeling-leunspaan		
Uithollen van hout		
Uitlijnen van de 'vaste kop'		

Muck Douma	21-2
Peter van de Waal	24-11
Roel C. Schmidt	19-1
Roel C. Schmidt	26-4
Roel C. Schmidt	27-4
Roel C. Schmidt	21-2
Roel C. Schmidt	18-11
Roel C. Schmidt	20-2
Ies Wiselius	20-12
RedactieCommissie	23-11
RedactieCommissie	24-12
RedactieCommissie	28-12
Truus Beisterveld	18-7
Truus Beisterveld	19-9, 20-9, 21-8, 22-8, 23-6, 24-8
Lily van der Dussen	19-10
Truus Beisterveld	19-9
Gerard Gaasbeek	25-10
J.J. van der Veen	22-9
Henny J. van Hunen	21-13
Henny J. van Hunen	28-16
Jan Hovens	25-13
Christiaan Jörg, Jos Toussaint	22-3
Henny J. van Hunen	24-19
Henny J. van Hunen	20-4
Henk Wolf, René Wetzels	28-7
Jan Hovens	19-10
Harry Veldhuis, Henny J. van Hunen	19-9
Henk Wolf	27-11
Henk Wolf	28-9
Henk Wolf	27-12
Nieuwsbrief regio Epe	25-11
Peter Suilen	24-9
Henk Wolf	19-12
Bert Rosbach	26-6
Wim de Bruijn	21-10
Henk Wolf	24-15
Heinz Vreeman	27-10
Gerard Gaasbeek	28-20
Gerard Gaasbeek	24-23
Henk Wolf	21-7
TechnischeCommissie	23-8
TechnischeCommissie	28-21
De 24-gatenring	Henk Wolf	18-3
Vastzetten meeneemcenter	TechnischeCommissie	23-7
Tentoonstellingen		
Van ambacht tot kunst	Roel C. Schmidt	25-7
Axminster Tool and machinery Exh.	Muck Douma e.a.	21-15
Betoverend hout: vooraankondiging	Roel C. Schmidt	21-5
Betoverend hout: aankondiging	Roel C. Schmidt	23-16
Betoverend hout: opening	Roel C. Schmidt	24-22
Betoverend hout II: oproep	Roel C. Schmidt	27-6
Demodag 21-03-1998: verslag	Frans Fletterman	18-7
Demodag 10-10-1998: verslag	Siem van Wijk	20-5
Demodag 23-10-1999: aankondiging	DemodagCommissie	23-12
Demodag 23-10-1999: verslag	RedactieCommissie	24-10
Deuxieme Seminaire Int. du tournage sur bois	Jan de Laat	18-9
Drechselsymposium 2000	Arie Boogert	28-14
Veiligheid		
Brandgevaar	J.J. van der Veen	22-7
Experimenteren	J.J. van der Veen	24-19
Inademen houtstof	Technische Commissie	23-9
Word niet gepakt!	J.J. van der Veen	19-11
Stofafzuiging	Anoniem	23-15
Stof? Microlene	Peter Suilen	24-9
Stof uitzuigen	Henny J. van Hunen	18-4
Veiligheid en haast	J.J. van der Veen	25-9
Veiligheid voor beginners 1	J.J. van der Veen	26-9
Veiligheid voor beginners 2	J.J. van der Veen	27-9
Veiligheid voor beginners 3	J.J. van der Veen	28-5
Vereniging		
Aansprakelijkheid	Tom Boekman	24-15
De vereniging en het recht	Tom Boekman	23-18
De reorganisatie	Arnold van den Berg	24-4
Publiek en houtdraaien	Jan van der Ploeg	21-13
TechnischeCommissie	Muck Douma	21-7
Toestemmingsplicht	Arnold van den Berg	24-1
Voorwerpen/werktekeningen		
Cognacglas	A.G. Konings	20-15
Dwarsgaten in cilinders	Henny J. van Hunen	20-4
Eend	Aart van Toor	19-6
Klokken	Henk Wolf	19-3
Langgat boren	Jos Everts, Helen Tilmanns	20-11
Opspankop	Henk Wolf	24-15
Rechthoekige schaal	A.G. Konings	24-21
Schroefplaat	Henny J. van Hunen	24-19
Sfeerlichtje	Piet Theuws	21-8
Stethoscoop	Muck Douma, Ies van de Wardt	28-9
Tabakspot	Gerrit de Jong	20-9

Drechselsymposium 2000: een belevenis

Het symposium wordt in augustus 2000 gehouden op het complex 'Saigerhütte' in Olbernhau (Duitsland) vlakbij de Tsjechische grens. Er zijn 300 bezoekers uit Azië, Australië, Noord Amerika en Europa, waaronder 10 Nederlanders. Dagelijks wordt er gedemonstreerd door 33 draaiers uit elf landen. Nederland (RADIUS) wordt vertegenwoordigd door Christiaan Jörg. De Nederlanders die hier exposeren, zijn Truus Beisterveld, Arie Boogert, Klaas Dikstaal, Christiaan Jörg en Peter van de Waal. s'Avonds worden lezingen en diapresentaties gehouden. Het symposium sluit af met een feestavond, waarbij tevens de prijswinnaars bekend worden gemaakt. Eén van de prijswinnaars is een 15 jarige jongen uit Oostenrijk.

Wat de methoden van draaien betreft is er voor elk wat wils;

- Richard Raffan. Voor hem is een snel eindresultaat het belangrijkste met gebruikmaking van speciale beitels en schuurmethoden. De binnenkant van bijv. een schaal wordt uitgedraaid met een guts en 2 schrapers (een rechte en een ronde). Daarna schuurt hij met een kleine schuurschijf op de boormachine met 3 verschillende korrelgrootte, aanvangende met 100. Hierna een schuurmachientje met losdraaiende kop, ook weer voorzien van een schuurschijfje dat gaat draaien bij het aanraken van het werkstuk. De afwerking wordt gedaan met olie. De buitenkant wordt in model gedraaid met een guts, geschuurd conform de binnenkant en afgewerkt.
- Christiaan Jörg is een van de draaiers die het accent leggen op de draaitechnieken en alleen gebruik maken van gutsen en vlakke beitels.
- Peter Hromek en Herman Memelink draaien grote vazen, waarbij de wanddikte gecontroleerd wordt door het licht dat van buiten naar binnen door de wand schijnt. Het uitdraaien van zulke vazen en andere grote werkstukken gebeurt met zeer lange beitels (ze hebben veel weg van een jachtgeweer) met gemonteerde stiften. Eerst worden de zijkanten verwijderd, daarna de bodem, om slingeren van het werkstuk tegen te gaan.
- Uwe Uhlrich en Hans Weiszflog zijn Duitse miniatuurdraaiers. Het is een lust voor het oog hen bezig te zien. Ze draaien met zeer brede vlakke beitels. Voor dit werk gebruiken zij linden en haagbeuk(knol) (zie fig.1).
- Sigi Angerer uit Zwitserland maakte op een aparte manier ballusters (jammer genoeg te ingewikkeld om hier uit te leggen).
- En dan natuurlijk de kunstenaar Terry Martin uit Australië, die alleen het noodzakelijke draait. Het accent ligt op zagen en frezen met een zwaardere uitgave van bijv. een Dremel. Het is heel mooi om een draaier met deze technieken te zien werken; je moet er wel van houden. Hij noemt het werkstuk 'smash', omdat het lijkt op ringen die ontstaan als je een steen in het water gooit. Hij gebruikt Rib-Fruit-Mallee, een zeer harde houtsoort uit Australië (zie fig. 2).
- Johansson uit Zweden draait met nat hout, waardoor meters lange krullen hout door de zaal vliegen. Hij draait een soort schaal op smalle voet, flinterdun, met de mededeling dat het werkstuk de volgende dag zal breken door de werking van het hout.
- Dave Regester is een bekend draaier uit Engeland. Hij maakt een doosje op een dunne steel met in het doosje drie kleine ringen. De demonstratie is opbouwend, humoristisch en hij werkt naar een climax toe met als eindresultaat het genoemde werkstuk (zie fig.3).
- De afdeling met de klassieke motorloze wipdraaibanken is het bezoeken meer dan waard. De bezoekers mogen zelf draaien op deze mooie nostalgische banken. Diverse houtsoorten worden gebruikt zoals Rib-Fruit-Mallee, robinia, haagbeuk(knol), noten, kersen, linden en peren.

– Houtdraaiverenigingen uit Frankrijk, Engeland en Amerika worden vertegenwoordigd door één of meer bestuursleden. Organisatorische problemen komen aan de orde en er worden goede contacten gelegd voor de toekomst. Het symposium is zeer geslaagd en er gaan stemmen op om dit over twee of vier jaar te herhalen.

Tien kilometer van Olbernhau ligt het speelgoeddorp Seiffen. In het artikel 'Een bezoek aan Seiffen' in AktieRadius, september 1997, werd hieraan reeds aandacht besteed.

fig. 1

fig. 2

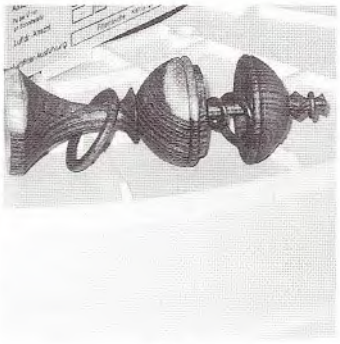

fig. 3

Arie Boogert
Hoofddorp

Creaties in hout

een nieuw boek van Peter van de Waal

De nog steeds groeiende belangstelling voor het ambachtelijk houtdraaien spreekt ook uit het aantal boeken dat wordt uitgegeven in ons land. Door ons kleine taalgebied zijn de oorspronkelijk in het Nederlands uitgegeven boeken echter nog beperkt. Sedert het 'Houtdraaiboek' van Joop Wolff dat in 1981 uit kwam, zijn er twee of drie titels verschenen, terwijl er van vertaalde werken zo'n zes houtdraaiboeken op de markt kwamen. In dat licht mogen we hier het verschijnen van een nieuw boek van een landgenoot zeker met voldoening aankondigen.

Peter van de Waal, die ons ruim drie jaar geleden samen met zijn Deense vriend Pedersen verraste met een uitgave, waarin beide draaiers een indruk gaven van hun werkstukken, heeft nu alleen een lijvig album samengesteld en in eigen beheer uitgegeven. Het heeft jammer genoeg geen aansprekende titel; het heet eenvoudig: 'Peter van de Waal 2000'.

Het kloeke boek, in oblong formaat, toont veel nieuwe objecten die fraai gefotografeerd zijn en ons in meerkleurendruk laten zien welk werk Peter op zijn draaibanken vervaardigt. Je komt meteen in de verleiding een favoriet werkstuk uit te zoeken, maar dat is natuurlijk wel erg persoonlijk. Naast de vele houtdraaiobjecten laat Peter zich ook zien als vormgever van meubilair, waarvan een aantal modellen is opgenomen in dit boek. De serie tasjes is uitgebreid met enkele nieuwe exemplaren, waarvan er een aantal in een museum te zien zijn. De korte begeleidende teksten geven informatie over de gebruikte houtsoorten en het

formaat, en in veel gevallen laat Peter zijn kijk op het object weten. Het echt berkenhouten omslag geeft het boek niet alleen een passend uiterlijk maar ook houvast mee. Het moet velen van ons goed doen dat Jobs van der Dussen, onze eerste RADIUS-voorzitter, bereid was het boek een beschouwend voorwoord mee te geven.

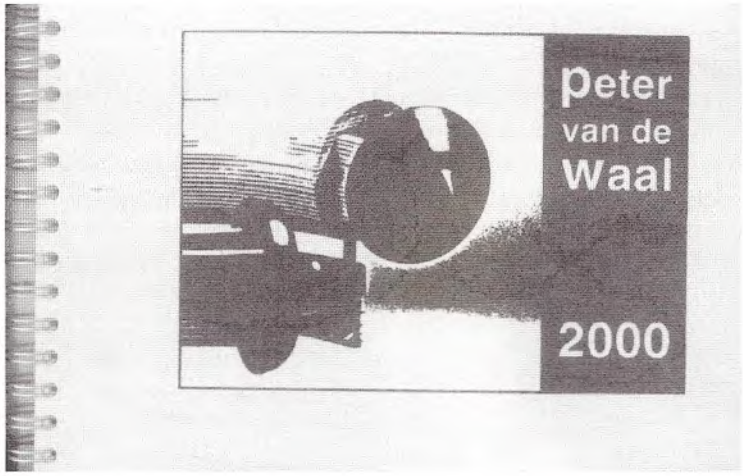

Het boek is bij Peters Kunstlokaal 11 te bestellen, voor RADIUS-leden tegen de speciale prijs van *f* 71,50. Voor hen die graag inspiratie opdoen door het zien van goede voorbeelden is het boek een aanrader, maar ook niet-draaiers zullen het boek met plezier inzien.

Henk Wolf, Vaassen, sept. 2000

Boren op de draaibank

Een aantal RADIUScollaga's blijkt een draaibank te hebben met een meedraaiend center waarvan de kogellagers vast op de pinole geperst zijn. Dit is o.a. het geval op de Ferm, LMS, Huvema en Electra-Beckum-draaibanken.
Op deze draaibanken is het derhalve niet mogelijk een boorhouder met een standaard morseconustift in de pinole te plaatsen. Een nieuwe pinole met een morseconusinlaat laten maken is een zeer dure aangelegenheid, en daar komt bij dat dan ook nog een meedraaiend center met een morseconusstift aangeschaft moet worden. Daarom is een ontwerp gemaakt voor een demontabel adapterstuk waarmee een boorhouder zonder morseconusstift toch op de pinole met een 'vast' meedraaiend center gemonteerd kan worden (zie tekening). Een dwarspen in het adapterstuk, die met een hand vastgehouden kan worden of tegen het draaibankbed rust, verhindert het meedraaien van de boorhouder. De maten van het adapterstuk worden bepaald door de vorm en afmetingen van het meedraaiend center.
Verdere informatie:

Henny J. van Hunen, Velp, tel/fax 026 – 3618708
E-mail: h.j.van.hunen@freeler.nl

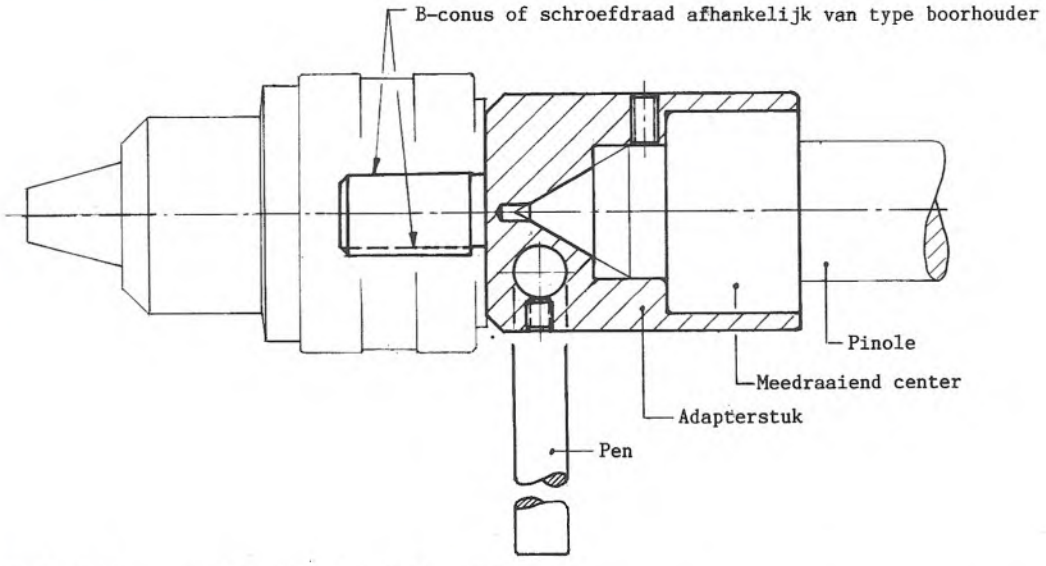

Onderschrift toegevoegd door de TechnischeCommissie:
Deze oplossing zal niet eenvoudig zijn uit te voeren. Als men niet zelf het tussenstuk kan maken, kan het ook nog kostbaar worden.
Voor het gememoreerde merk Ferm, zo heeft de TC vastgesteld, is deze constructie niet toe te passen, omdat de vorm waarop de bus moet worden vastgezet conisch is.
Mogelijk is het eenvoudiger om de hele pinole te vervangen door een nieuwe met een B-conus of schroefdraad om de bushouder te bevestigen. Bij Ferm bestaat de pinole slechts uit een draadspil met M16 draad. Bij deze oplossing zal ook de nauwkeurigheid groter zijn.

Ovaal draaien 1

In AktieRadius van maart 2000 stond een verhaal over ovaal draaien. Conclusie was dat het niet kan op een gewone draaibank, maar dat er een kostbaar hulpstuk voor te koop is. Voorop gesteld: het gaat er niet om dat iets ovaal gedraaid kan worden (tenzij je zuigers voor een explosiemotor maakt), maar of de ovale vorm mooi is en past in het ontworpen werkstuk. Hoe hoog zijn de eisen die je stelt aan de geometrie, is de volgende vraag. In het geval van de zuiger gaat het om een on-rondheid van minder dan een millimeter met een nauwkeurigheid van honderdsten. Dat verwachten we van een houten (kunst)voorwerp meestal niet. Een schaal met ovalen buitenkant en een ronde binnenkant heeft een verlopende wanddikte. Is dat erg? Soms kan het niet het resultaat zijn dat je je had voorgesteld. Bij een ander ontwerp kan het precies de uitdrukking geven die bedoeld was. Verder is ovaal een kwestie van meten: heel veel gedraaide houten voorwerpen zullen nauwkeurig beschouwd een ietsje ovaal zijn. Hout werkt altijd iets onder invloed van vocht, en de lengte en de breedte van de vezels reageren verschillend. Om een ovalen voorwerp te maken zie ik verschillende mogelijkheden. Of dat voorwerp dan ovaal gedraaid is of ovaal gevormd, is een kwestie van interpretatie die ik aan de lezer en de maker van de houten objecten overlaat.

1. Draai een houten cilinder en zaag hem schuin door. Het zaagvlak is ovaal. Wie draait, draait dus vanzelf talloze ovalen. Ze blijven verborgen in het cilindrische voorwerp zolang dat niet onder een hoek met de

draaiingsas wordt doorgezaagd. Ovale onderzettertjes zijn dus geen probleem. Een vlakke ovalen schaal met een ronde uitholling evenmin.

2. Rondom de draaiingsas wordt de werkstukdoorsnede een cirkel. Niets belet de draaier echter in de lengterichting zijn werkstuk ovaal te maken. Dat is gewoon een eivorm. Ooit een ei uitgehold door een klein gaatje op de kop en het vervolgens net onder en boven dat gat doorgezaagd? Dan had u nu twee ovalen schalen!
3. Op de tentoonstelling van Kunstlokaal 11 zag ik een gedraaide schaal van Bernd Pfister. Meetkundig perfect rond, optisch duidelijk ovaal. Door de keuze van uitgangsmateriaal en bewerkingsrichting krullen twee zijkanten sterk naar binnen, terwijl de kanten dwars daarop lager blijven en meer naar buiten lijken te liggen. Ovaler kunt u het haast niet krijgen.
4. Als een voorwerp gedraaid is en daarna excentrisch wordt ingespannen en opnieuw gedraaid ontstaan er ovalen doorsneden. De eend van Aart van Toor (AktieRadius 18 en 19) is daar een mooi voorbeeld van, met een hele reeks variaties in ovalen. Tweeling-omkeerdraaiwerk is de extreme vorm van deze draaimethode (met een excentriciteit van een halve diameter), maar daarmee ontstaan lensvormige doorsnedes van het werkstuk.
5. Neem een nat stuk stam, net zo lang als de diameter. Zaag het in de lengte door of gebruik het helemaal, maar draai er direct nat een voorwerp van, waarbij de draai-as dwars op de lengte van de boom komt te liggen. Draai zo glad mogelijk (wat niet meevalt met nat hout) direct naar de eindvorm die u in gedachten heeft. Laat het voorwerp dan drogen en u zult zien dat het hout in dwarsrichting harder krimpt dan in lengterichting. Uw eindproduct is duidelijk ovaal. (Dus bij uw gedachten over de eindvorm moet u daar al rekening mee houden).

Vijf methoden om ovalen voorwerpen te draaien! Laat uw fantasie niet dicteren door de techniek, maar gebruik de techniek om uw fantasie vorm te geven.

Rik Mars

Ovaal draaien 2

Het is, zoals in AktieRadius 25 door de TechnischeCommissie werd beschreven, niet mogelijk om op de traditionele draaibank een ovaal in één keer te draaien. Het is echter zeer goed mogelijk om via het excentrisch draaien een ovaal op de traditionele draaibank te draaien. De foto laat de onderkant zien van een ovaal doosje dat ik op de draaibank heb gedraaid.

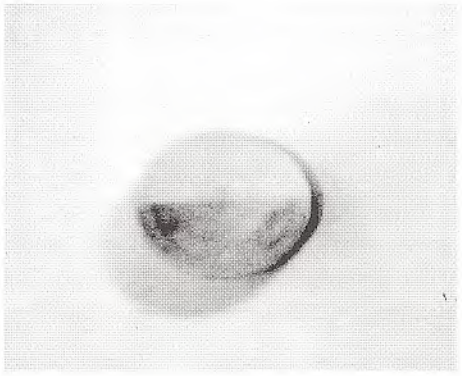

Het ovaal draaien gaat als volgt: neem een stuk hout met een zuiver vierkante of rechthoekige doorsnede. Teken op beide kopse kanten een drietal punten zoals op tekening nr. 1 staat aangegeven. Boor aan één kant op de aangegeven punten een gat met een zodanige diepte en diameter dat een schroef-chuck kan worden gebruikt. Draai nu het stuk hout in een van de excentrische gaten op de schroef aan de zijde van de vaste kop en breng het losse center in het

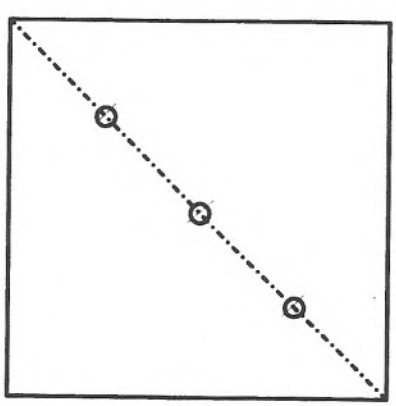

TEKENING 1

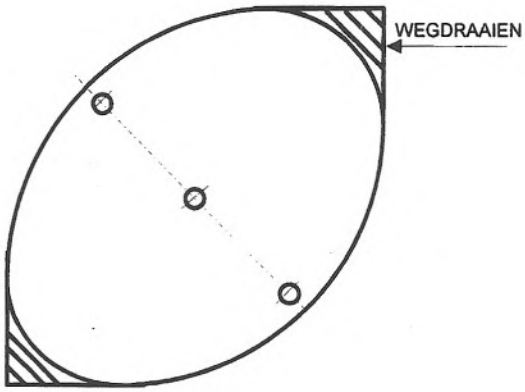

TEKENING 3

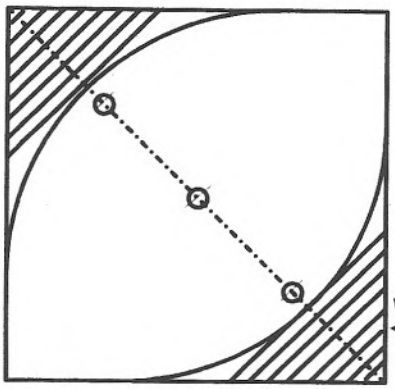

TEKENING 2

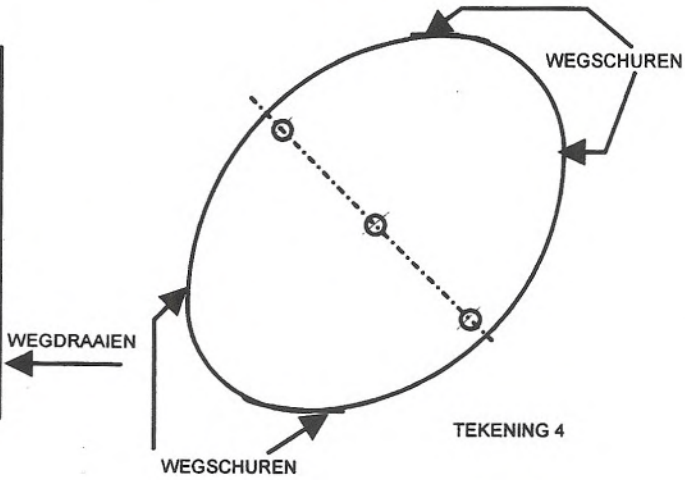

TEKENING 4

overeenkomstige punt aan de andere kant van het hout. Nu draaien, net zolang tot het hout is afgedraaid tot op de hoogte van het hart van het hout. Nu schuren. Denk er om dat je zowel links als rechts het vierkante hout laat staan, ter breedte van ongeveer 35 mm. Haal het hout van de schroef en doe hetzelfde met het andere excentrische gat. Als dit gebeurd is, ontstaat er een vorm zoals op tekening nr. 2 is weergegeven. Schroef nu het hout in het hart op de schroef. Draai nu zoveel weg tot er een vorm is zoals op tekening nr. 3 is weergegeven. Nu weer schuren. Net zolang tot er een ovaal is ontstaan die je bevalt: tekening nr. 4. Pas wel op dat je niet te veel wegschuurt, want dan wordt hij rond. Ik zelf span enkele keren ook weer excentrisch op om een symmetrische ovaal te krijgen.
Welnu TechnischeCommissie: het wonder is volbracht.
Veel plezier!

Roelof C.Schmidt, Everdingen

Een wiebelkruk als sta-hulp, om de knieën te ontlasten

Waarschijnlijk ben ik niet het enige RADIUS-lid die zijn knieën wel eens voelt na een poosje draaien. Een paar jaren geleden heb ik daarom een barkruk op de kop getikt die zodanig hoog was dat ik met gestrekte benen net op het voorste randje kon zitten. Dat hielp wel, maar belemmerde me iets te veel in mijn bewegingen. Tijdens een vergadering aan huis bij één van de oud-bestuursleden zag ik een wiebelkruk. Van oorsprong voor goed geld afkomstig van Overtoom, maar - en daar zit de clou - de ronde zitting was vervangen door een fietszadel. Het idee zelf zoiets te maken was snel geboren. De uitvoering duurde langer omdat ik voor de zadelstang niet direct een oplossing bij de hand had. Ik dacht onder andere aan slopen van een fiets en daarvan de zadelstang gebruiken, totdat ik een steel van een steekschop vond. Vrijwel recht en voldoende lang. Een fietszadel had ik ook nog liggen. De uitvoering is zo eenvoudig dat een werktekening overbodig lijkt. Een plaatje van het resultaat moet voldoende zijn voor ieder die het idee naar zijn of haar mogelijkheden wil toepassen.
Ik begon met een rond gezaagd stuk multiplex op een vlakke schijf en maakte daarin een gat waar de schopsteel in past. Daar plakte ik de volgende schijf op met weer een gat, enz., tot een totale dikte van ongeveer 10 cm. Met het centrale gat was ik na ca. 5 cm gestopt. Het geheel heb ik rond gedraaid op

K&S

Houtdraaierij met werkplaats en showroom

Houtdraaibank:	Hager, Scheppach, Killinger, Elektra, Woodfast
Houtdraaibeitels:	Crown-HSS, Addis-HSS
Draaibankklem:	Nova, Vicmarc
Houtdraaicursussen:	6 verschillende houtdraaibanken voor beginners en gevorderden
	Vakkundige slijpstenen voor houtdraaibeitels, kopieerstaal, schuurpapier, meetapparatuur, oppervlaktebehandeling, dokumentatiemateriaal, video's en accessoires.

Info: K. Schulte, Kordestraat 31, 49744 Gr. Hesepe, Duitsland, tel. +49(0)5937/913234
fax: +49(0)5937/913233

Werkplaatsadres:
Ferienhof Brüning, Landwehr 64, 49716 Meppen (Nödike), tel: +49 (0) 5931/912719. Afstand van Emmen naar Meppen ca. 30 km.

Openingstijden:
's maandags 16.30 - 19.00 uur, de eerste zaterdag van de maand 10.00 - 15.00 op afspraak.

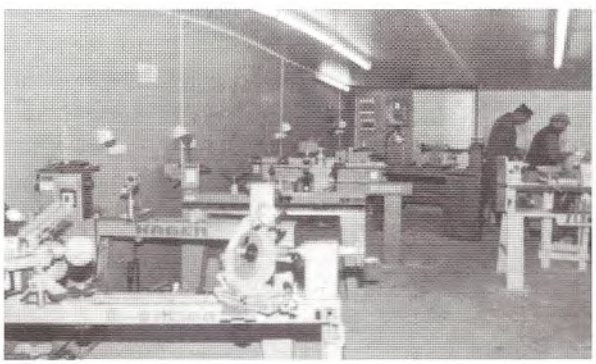

een diameter van ongeveer 35 cm en de onderkant heb ik zodanig bol gemaakt, dat de kromtestraal ongeveer 90 cm bedroeg. Voor de zekerheid heb ik de onderste (de bolle) schijven aan de rand doorgespijkerd met asfaltspijkers. Met enig experimenteren had ik vastgesteld, dat de bovenkant van het zadel voor mij op een hoogte van 92 cm moest komen. Met de gegeven bolle onderkant kan ik me een stuk zijwaarts bewegen, zonder dat de hoogte van het zadel verandert. Dit zitding beviel uitstekend. Op een gegeven moment echter, toen ik iets te nadrukkelijk leunde met de steel op de maximum uitslag, brak de steel uit de wiebelplaat,. Daarna heb ik een grenen ring en een meranti klosje erbij gemonteerd om de krachten wat af te leiden en op deze manier doet het wiebelkrukje al weer een paar maanden dienst.

Gerard Gaasbeek

Uitlijnen van de 'vaste kop'

Steeds meer houtdraaibanken worden met een zwenkbare 'vaste kop' uitgerust. Deze 'vaste kop' kan worden gezwenkt als een grote schaal moet worden gedraaid. Het zwenken wordt door sommige houtdraaiers ook wel gedaan om recht voor het werkstuk te staan. Als het werkstuk klaar is, moet de 'vaste kop' weer worden teruggezwenkt zodat deze in één lijn komt te staan met de losse kop waarin de center kan worden geplaatst. Een methode voor het uitlijnen d.m.v. een laserpointer werd beschreven in AktieRadius 25. Omdat de TechnischeCommissie een vergelijkbaar artikel in voorbereiding had, willen we die u niet onthouden.

De 'vaste kop' en de losse kop moeten voor een goede werking in één lijn staan. Bij vele draaibanken met een zwenkbare 'vaste kop' worden hulpmiddelen meegeleverd om dit uitlijnen uit te voeren. Een bekend hulpmiddel is de dubbele conus die in de hoofdas en in de schuifbare as van de losse kop worden geklemd waarna de 'vaste kop' wordt vastgezet met bouten op het bed van de draaibank. Dit is een betrouwbare methode. Er zijn ook draaibanken waar ingegoten groeven of opstaande merkstrepen meegegoten zijn waarmee de 'vaste kop' moet worden uitgelijnd. De onnauwkeurigheid van deze methode is zo groot dat hierbij sprake kan zijn van een uitlijning. Eenvoudiger en veel nauwkeuriger is de volgende methode.

Steek in de hoofdas van de 'vaste kop' een boorhouder en klem daarin een redelijk lange (zo recht mogelijke) staaf (bijv. 8mm rond) met een punt (zie schets 1). De lengte van de staaf is afhankelijk van de bedlengte, maar neem ongeveer de lengte van een werkstuk dat je tussen de centers zou spannen. Plaats de

CURSUS SNIJDEND HOUTDRAAIEN
door
Christiaan Jörg

Kennismakingscursus:
4 lessen van 4 uur. In groepjes van 3 personen word je op een spoor gezet dat leidt tot een op veilige en plezierige manier van creatief houtdraaien.

Basistechniek I:
8 lessen van 4 uur. Je leert werken met de guts, draaien tussen de centers en voor de kop. Tevens is er ruime aandacht voor zaken als drogen, slijpen, materiaalkennis, veiligheid enz.

Basistechniek II:
8 lessen van 4 uur. Voor draaiers met ervaring achter de bank, die zich alsnog het snijden met een guts meester willen maken. Met voornamelijk het afleren van verkeerde gewoontes en het aanleren van snijdtechnieken tussen de centers en voor de kop. Ook is er ruime aandacht voor drogen, slijpen, materiaalkennis, veiligheid enz.

Snijden tussen de centers:
4 lessen van 4 uur. Snijden tussen de centers van vierkant naar rond, basisvormen, poten, eierdopjes, kandelaars, lampen en bekers enz.

Schalen draaien:
4 lessen van 4 uur. Bekwamen in het snijden van in- en uitwendige vormen voor de kop (tafelkandelaren, gebakstellen, platte en kopse schalen en kommen).

C.J. privé:
Individuele begeleiding voor specifieke problemen à f. 80,- per uur.

Aanvang cursussen: in overleg.
Alle cursussen worden gegeven in groepjes van 3 personen.
Kosten: f. 350,- per periode van 4 X 4 uur, incl.BTW en oefenmateriaal. Het thuis oefenen en in de praktijk brengen van het geleerde is een must! Samenstelling van de groep in overleg.

N.B. Snijden tussen de centers en schalen draaien alleen mogelijk na Basistechniek I of II, of na gebleken handvaardigheid en ervaring.

Inschrijfformulier verkrijgbaar bij
Christiaan Jörg,
Wolter Heukelslaan 6,
3581 SP Utrecht

Wilt u eerst informatie bel of fax gerust.
Tel/fax 030 2513684

IK ZAL HANDHAVEN KWALITEIT

Handelsbedrijf
Chr. de Leeuw & Zonen

Achterweg 57, 4124 AE Hagestein
tel. 0347-351255
fax. 0347-351224

Handgereedschap en Machines
voor de hout- en metaalbewerker
leverancier van
o.a. Nooitgedagt en Record

Houtdraaierij J.F. Kramer
in Utrecht
is verhuisd naar de
Von Lippe Biesterfeldstraat 13
5323 VA Utrecht
tel. 030-2340610
fax 030-2304657
Als u in de buurt bent,
voel u dan
WELKOM
voor een bezoek aan de
Mooiste Houtdraaierij
van heel Nederland
(Maar bel even van tevoren)

Dan kunt u meteen zien waar al die mooie
Houtdraaicursussen
worden gegeven, en het
Beste Gereedschap
wordt verkocht!

Bovenaanzicht op draaibank

Schets 1 situatie met 100% rechte staaf met spits

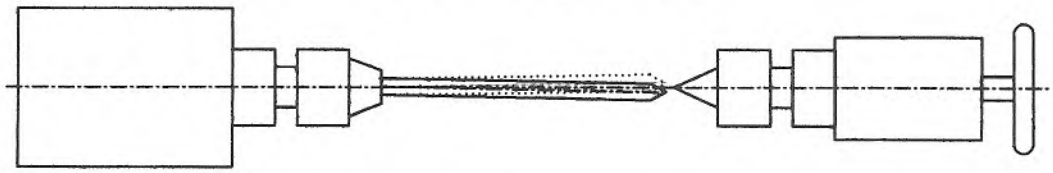

Schets 2 situatie met ietsje kromme staaf met spits

'vaste kop' nu zo goed mogelijk evenwijdig aan het bed en stel de losse kop met het gemonteerde center kort voor de punt van de ingespannen staaf. Als de staaf 100% recht is zal de punt keurig op één punt blijven als de hoofdas met de hand wordt geroteerd. Als de staaf ietsje krom is zal de punt een cirkeltje beschrijven. Als de staaf te krom is zal hij gericht moeten worden. We zwenken de 'vaste kop' nu zo dat de center in de losse kop precies tegenover de punt van de 100% rechte staaf staat of netjes in het midden van het kleine cirkeltje dat de staaf punt beschrijft (zie schets 2).
Als het cirkeltje aan beide kanten even ver van de centerpunt ligt, staat de 'vaste kop' in één lijn met de losse kop. We draaien de bouten van de 'vaste kop' nu vast. We gaan ervan uit dat de centerhoogten van de 'vaste kop' en de losse kop correct zijn en dat de 'vaste kop' niet naar voren of naar achteren kan verschuiven. We hoeven dus alleen in bovenaanzicht de afwijking van het cirkeltje te controleren. Deze methode kan ook gebruikt worden om te controleren of de centerhoogte van 'vaste kop' en losse kop correct zijn , wat we wel veronderstellen. Als de 'vaste kop' ook naar voren of achteren (t.o.v. het bed) kan worden verschoven doordat er een niet geringe speling tussen bout en gat is wordt het wat ingewikkelder. In dat geval moet bovenstaande methode een paar maal worden herhaald met een zeer korte staaf en de lange staaf. Met de korte staaf corrigeren we de verschuiving (naar voren en achteren) en met de lange staaf dus het in één lijn brengen.

TechnischeCommissie RADIUS

In dit nummer

- Van het Bestuur 1
- Van de Redactie 2
- Oud vakmanschap 3
- De Exocet-draaibeitel 7
- Stethoscoop 9
- Index AktieRadius nrs.18 t/m 28 12
- Drechselsymposium 2000 14
- 'Creaties in hout' Boekbespreking 15
- Boren op de draaibank 16
- Ovaal draaien 1 17
- Ovaal draaien 2 18
- Een wiebelkruk als sta-hulp 20
- Uitlijnen van de 'vaste kop' 21
- Colofon 24

En verder:

- Uiterste datum inleveren kopij 2
- Oproep 2
- Regionieuws 2
- Mutaties Ledenlijst 4
- Veiligheid voor beginners 3 5
- Aanvulling op 'Beeldmerken: wie heeft dit gedraaid' 6
- Vraag & Aanbod 6
- Houtinfo: Berkenhout 7
- Technische tips 8

Colofon

Samenstelling van het Bestuur:
Voorzitter: A. van den Berg, Zernikeplein 34, 7242 JC Lochem, tel. 0573 – 251837,
E-mail: ajberg@worldonline.nl
Secretaris: G.H. Gaasbeek, Boeslaan 24, 6703 ES Wageningen, tel. 0317 – 413205,
E-mail: GHGaasbeek@cs.com
Penningmeester: W. van Slooten, Russenweg 17, 1861 JN Bergen, tel. 072 – 5894109,
E-mail: wvanslooten@hetnet.nl Postbank 741949 t.n.v. Radius.
Lid: mevr. I. Feith, Spaarnwouderstraat 10, 2011 AD Haarlem, tel. 023 – 5353935.
Lid en Ledenadministratie RADIUS: H. de Vries, Postbus 22, 7255 ZG Hengelo (Gld),
tel. 0575 – 460500, E-mail: AH.deVries@inter.NL.net
Samenstelling DemodagCommissie:
F. Erkamp, F. Fletterman en I.A. van de Wardt
Secretariaat: F. Fletterman, Kerkelaan 10, 6883 HA Velp, tel. 026 - 3647182
Samenstelling RedactieCommissie:
J.C. Feith en R. Wetzels
Secretariaat: R. Wetzels, Sportlaan 4, 7491 DG Delden, tel. 074 – 3765321, E-mail: r.wetzels@hetnet.nl
Advertentie-exploitatie: W. de Bruijn, Klokjeslaan 11, 3601 HB Maarssen, tel. 0346 – 563879.
E-mail: wdebruijn@ncrvnet.nl
Object omslag: Aart van Toor; Foto: Fotogroep Fotogein
Lay out en druk: H&R Communicatieve Vormgeving, Purmerend.
Uitgever: De Stiel, Nijmegen.

De vereniging RADIUS is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeleverde artikelen of de advertenties.

MEMENCO

Machines, gereedschappen en toebehoren voor de houtdraaier, houtsnijder en beeldhouwer

Import uit ondermeer Australië, Engeland, Nieuw Zeeland en de Verenigde Staten

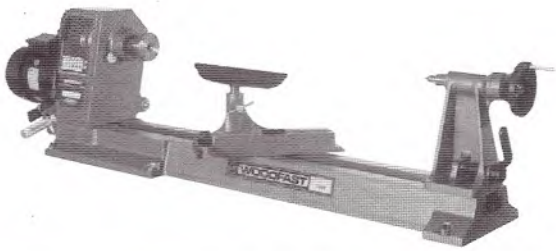

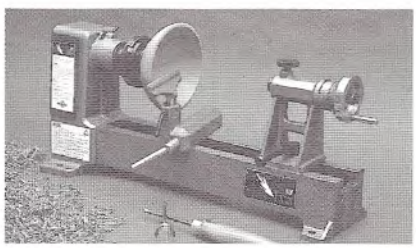

WOODFAST	Houtdraaibanken in het topsegment
TEKNATOOL	Nova Comet miniatuurdraaibank
	Nova 3000 houtdraaibank
	Nova SorollChuck en SuperNova Chuck
HENRY TAYLOR TOOLS	Houtdraaibeitels in HSS
CROWN TOOLS	Houtdraaibeitels in HSS
LINK TECHNOLOGY	De "Exocet", een revolutie op het gebied van het diep uitdraaien
EZE LAP	Diamanten slijp- en wetstenen
CRAFT SUPPLIES	Een gevarieerd programma
ASHLEY ILES	Beitels en gutsen voor de beeldhouwer en houtsnijder
ARBORTECH TOOLS	De "Woodcarver" voor het machinaal beeldhouwen en modelleren. De "Minicarver" voor het fijne machinale beeldhouwen en modelleren

Daarnaast diverse soorten hout in vele maten

Postbus 585
NL 7900 AN Hoogeveen
Tel/fax 0528 - 26 63 62

Bezoekadres (na telefonische afspraak):
Woody Herman's Place
Tolweg 5, Zuidwolde (Dr.)

Tevens in Woody Herman's Place verschillende cursussen houtdraaien. Voor zowel beginners als gevorderden; in groepsverband of individueel. Voor meer informatie: 0524 - 57 18 11

Niets is ons te gewoon of te speciaal

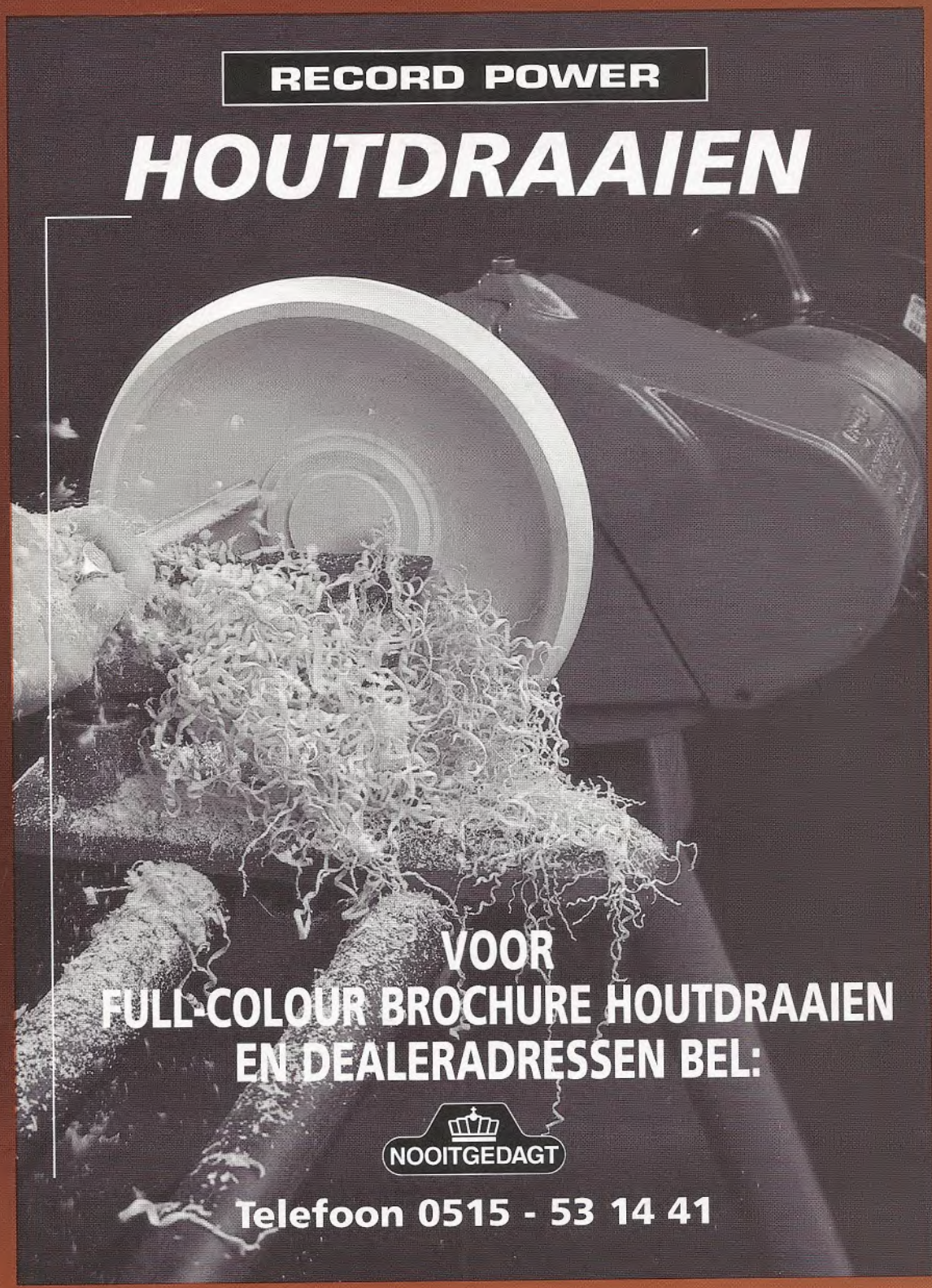
RECORD POWER
HOUTDRAAIEN
VOOR
FULL-COLOUR BROCHURE HOUTDRAAIEN
EN DEALERADRESSEN BEL:
NOOITGEDAGT
Telefoon 0515 - 53 14 41